

We vroegen 10 klimaatexperts: ‘wat is een belangrijk inzicht uit jouw vakgebied dat eigenlijk iedereen zou moeten weten?’

De borden waar je nu naar kijkt zijn gemaakt door ontwerpers die dat inzicht hebben geprobeerd te vertalen naar iets dat ráákt.

In dit document vind je de originele boodschap die de 10 klimaatexperts met ons deelden.

Vakgebied: Culturele Psychologie

Inzicht van expert: Femke Slegers

“Een verbod op fossiele reclame vanuit de overheid is een eerste stap in de noodzakelijke uitfasering van fossiele brandstoffen. Er gaat namelijk nooit draagvlak ontstaan voor zo’n uitfasering, zolang reclames fossiele producten en industrieën nog normaliseren. Klimaatbeleid voeren terwijl er overal fossiele reclame hangt, is als dweilen terwijl verschillende kranen wijder open worden gezet.”

Femkes volledige woorden, voor meer inspiratie:

“Wij zien een verbod op fossiele reclame als eerste stap in de noodzakelijke uitfasering van fossiele brandstoffen. Sommige mensen zeggen: maar is het niet beter om meteen fossiele brandstof te verbieden, ipv eerst de reclame. Maar er gaat nooit draagvlak ontstaan voor zo’n maatregel, zolang reclames fossiele producten en industrieën nog normaliseert.

We zien verschillende beelden voor ons:

- Klimaatbeleid voeren terwijl er overal fossiele reclame hangt, is als dweilen terwijl verschillende kranen wijder open worden gezet
- Klimaatbeleid voeren terwijl er overal fossiele reclame hangt, is als een vuur blussen met een klein emmertje, terwijl anderen immense emmers olie op datzelfde vuur gooien
- Reclame voor tabak is verboden (omdat je leven in rook opgaat), reclame voor gokken is verboden (omdat je geld in rook opgaat), maar reclame voor fossiel is volgens onze overheid nog prima (ook al gaat de aarde in rook op)

- Fossiele reclame is een belangrijke steun voor lobbyisten omdat ze hun bedrijven, producten en ‘oplossings’richtingen normaliseren
- Fossiele reclame is een pijl naar de afgrond, daarover schreven we het onderstaande. Die laatste zin is wat ons betreft cruciaal.

Fossiele reclame ten tijde van klimaatontwrichting is vergelijkbaar met een pijl die ons met lonkende neonletters de afgrond in lokt. Ieder weldenkend mens zou zo’n gevaarlijk bord meteen weghalen. Maar het probleem met fossiele reclame is: het is overal. In de kranten, op de straten, in onze social media feeds en op tv. En wij, burgers, kunnen het bord niet weghalen, het zijn er te veel en het is zelfs strafbaar om dat te doen. Alleen de overheid kan de pijlen naar de afgrond weghalen. Het heeft daarvoor het mandaat en de zorgplicht. Want de beslissing om - al dan niet verleid door een reclame - een vliegreis te boeken mag dan een vrije individuele keuze zijn, de consequenties van die keuze zijn voor ons allemaal. Voor mensen en ecologie nu en in de toekomst.”

Vakgebied: Strafrecht

Inzicht van expert: Bénédicte Ficq

“Steeds vaker worden leidinggevenden (en evt. hun voorgangers) van grote multinational bedrijven zoals TATA en Chemours persoonlijk voor de rechter gesleept. Bijvoorbeeld voor het feit dat ze willens en wetens zeer schadelijke stoffen in de omgeving hebben gebracht, terwijl al decennialang bekend was dat dat gevaarlijk is voor de omgeving.

Waar leidinggevenden zich voorheen konden verschuilen achter hun bedrijf, dat niet onder de indruk is van dwangsommen en geldboetes, lopen die nu steeds vaker het risico dat ze *op persoonlijke titel* een gevangenisstraf kunnen oplopen. Deze dreiging van straffen en dwangmaatregelen met wezenlijke impact op de leidinggevenden persoonlijk zijn van invloed op ‘gedrag’ van bedrijven en multinationals. Het heeft waarschijnlijk een preventieve werking.”

Bénédictes volledige woorden, voor meer inspiratie:

“Witte boorden criminelen (financieel, milieu, ziekmakende vervuilers) zijn niet onder de indruk van dwangsommen en geldboetes. Die straffen en maatregelen raken hen immers niet als persoon. Ze voelen en merken er zelf niets van. De oplegging van straffen en dwangmaatregelen met wezenlijke impact zijn

wel van invloed op ‘gedrag’ van bedrijven en multinationals. De rechtspraak zal daarom pas sturend kunnen zijn/worden in geval van het opleggen van ‘persoonlijke impact’-straffen en maatregelen. De generaal- preventieve werking ervan schat ik in als groot.”

Vakgebied: Eco-filosofie
Inzicht van expert: Matthijs Schouten

“Wat ik heb geleerd vanuit mijn vakgebied: We lossen de klimaatcrisis niet op met alleen het hoofd; het hart is ook nodig.

Wanneer we ons niet werkelijk gevoelsmatig verbinden met de aarde die ons thuis is, zullen we ons gedrag niet veranderen.”

Vakgebied: Oceanografie

Inzicht van expert: Erik van Sebille

“De zee geeft ons heel veel, naast levensmiddelen zoals vis en schaaldieren, slaat het CO₂ uit de atmosfeer op (en dempt zo het effect van onze uitstoot) en produceert zuurstof voor onze atmosfeer. Maar wij schaden met ons huidige gedrag de zee tot op onherstelbaar niveau; naast visvangst en vervuiling schaden we de zee met door ons veroorzaakte klimaatverandering. Het zeewater wordt namelijk warmer en zuurder door het opslaan van CO₂, wat een bedreiging vormt voor alles wat in de zee leeft. Met een ‘lege (dode)’ oceaan verliezen we een onmisbare bondgenoot als mens.”

Eriks volledige woorden, voor meer inspiratie:

“We know less of the deep ocean, than of the surface of Mars. Yet, the ocean is crucial to our climate. Twenty-six percent of the extra carbon dioxide that is emitted into the atmosphere is absorbed by the ocean. You can think about this as a discount, courtesy of the ocean: emit a ton of carbon dioxide and deal with only 750 kilogrammes of it, because the ocean will absorb 250 kg. What a fantastic deal! Without the ocean, carbon dioxide levels would have been much higher than they are now. So let us say: ‘thank you ocean!’ But this service comes at an environmental cost. The absorbed carbon dioxide decreases the pH of the ocean. This makes it more difficult for corals and some plankton to build a skeleton.

Furthermore, the carbon dioxide that does remain in the atmosphere traps extra heat, and most of that heat is absorbed by the ocean. This leads to warming of the ocean. The warming affects ecosystems when organisms must adjust. And it also leads to sea level rise because warmer ocean water expands upward.

The ocean is thus facing a double whammy of warming and acidifying under increased carbon dioxide levels.”

Vakgebied: Klimaatpsychologie

Inzicht van expert: Evanne Nowak

“Het erkennen van het klimaatprobleem is een grote, existentiële gebeurtenis. Bij het bewustmaken van een ander doe je dat diegene aan, en dat vraagt begeleiding en compassie.”

Evannes volledige woorden, voor meer inspiratie:

“voor mij is denk ik de kern dat het werkelijk bewust worden van klimaatverandering een existentiële crisis is, die heel pijnlijk, beangstigend en misschien zelfs wel traumatisch is en existentiële vragen en ervaringen van nietigheid, machteloosheid oproept.

En dat als we anderen bewust willen maken van wat er aan de hand is, we hen eigenlijk iets heel heftigs aandoen, een bewustwording die je hele wereld op z'n kop zet. En dat dit echt zorg, erkenning, compassie en begeleiding nodig heeft, om die ervaring toe te laten en het je te laten veranderen in iets constructiefs. En dat dit tijd nodig heeft, en niet zo eenduidig is.

Ik gebruik het woord trauma trouwens niet; ik heb het eerder over een breukervaring, die 'het behang van je leven' verandert.

In m'n boekje *Stem van de Noordzee*, schrijf ik daar ook over. Even een copy paste:

Dat doet denken aan de Australische filosoof Clive Hamilton, die een paar jaar geleden in Vrij Nederland het werkelijk bewust worden van de ernst van de klimaatcrisis onontkoombaar 'traumatisch' noemde: Sommigen noemen dit het 'Oh shit, we are really in trouble'-moment. De een bereikt het door een wetenschappelijk artikel te lezen, anderen doordat ze, al vertrouwd met de feiten, een diepgaande ervaring in de natuur ondergaan. Of ze ontdekken op een andere verpletterende manier dat hun toekomstbeeld van de wereld verwoest is. Zo'n beleving is onontkoombaar traumatisch en als je die niet hebt ondergaan, doorgrond je ook het probleem niet, want dat is immens groot en transformerend. Het verkregen inzicht verandert je stemming, het vult je geest, het verandert het behang van je leven.

Dit grote, transformerende inzicht duidt hij ook wel aan als een 'Erlebnis': een diep ingrijpende, emotionele gebeurtenis die bol staat van betekenis. Mensen die klimaatverandering ten volle tot zich laten doordringen, begrijpen volgens hem dat er zich iets onpeilbaar groots voltrekt. Ze zijn 'door- drenkt van dat wat komen gaat'. En ze zijn zich ervan bewust dat we 'een strijd meemaken tussen vernietiging enerzijds en de mogelijkheid van een soort redding anderzijds'. Dat klinkt ook vaak door in de gesprekken: men spreekt het verlangen uit 'aan de goede kant van de geschiedenis' te willen staan. Of dat dit het allerbelangrijkste, het allergrootste is, waaraan men niet anders kan dan zijn hele leven te wijden. Zoals iemand tijdens de gesprekken vertelt:

Ik heb het gevoel dat klimaatverandering een deel van mijn identiteit is geworden. Ik sta er mee op en ik ga ermee slapen. Er is geen rust, geen pauze. Soms herken ik mezelf ook niet meer.

In existentiële psychologie en de geestelijke verzorging noemen ze dit ook wel een breukervaring of contrastervaring: ervaringen waarin mensen zo diep geraakt worden in hun bestaan dat ze het leven niet langer op de gewone manier kunnen voortzetten. Dit zijn existentiële ervaringen die ons confronteren met onze nietigheid en kwetsbaarheid, met niet-weten hoe te leven, met de fundamentele onbeheersbaarheid en onvoorspelbaarheid van het leven. Alles staat op losse schroeven – hoe je je verhoudt tot jezelf, de ander, de maatschappij, je verleden en toekomst. Wat goed handelen betekent en wat een zinvol leven is. Die ervaring werpt je terug op jezelf, kan je eenzaam en kwetsbaar doen voelen, vervreemd van je eigen leven. Je wordt overspoeld door nieuwe emoties en vragen; raakt ontregeld, loopt vast.”

Vakgebied: Milieu-geografie

Inzicht van expert: Niels Debonne

“Er is niet eindeloos veel land. Bossen en andere natuur zijn absoluut noodzakelijk om de planeet leefbaar te houden maar ze verdwijnen nog steeds snel, terwijl ze juist moeten toenemen om daarmee koolstof op te slaan.

De grootste aanjager van dit verlies van bossen en natuur is de veeteelt, en dus de consumptie van vlees, want er zijn heel grote stukken land nodig voor de productie van veevoer.

Als we onze eetpatronen niet snel veranderen gaat de landbouwsector in haar eentje ervoor zorgen dat we de klimaatdoelen niet halen, zelfs als we alle andere klimaatmaatregelen in andere sectoren wel doorvoeren.”

Vakgebied: Dekoloniale gerechtigheid Inzicht van expert: Chihiro Geuzebroek

“Inheemse gemeenschappen zoals die in Zuid-Amerika strijden al 500 jaar tegen extinctie (uitsterving), omdat kolonisten en bedrijven hun land ecologisch en economisch zijn komen verwoesten en beroven.

Inheemse gemeenschappen hebben hierdoor de langst *track record* en dus de meeste ervaring met biodiversiteit, land en water beschermen en behoren zich daarom in leiderschap posities te bevinden voor klimaatbeleid.”

Chihiro's volledige woorden, voor meer inspiratie (wij hebben gekozen te focussen op punt twee):

Ik heb drie speerpunten die ik wil delen:

1) klimaatcrisis is een historisch, politieke en relationele crisis en heeft dus eco-sociaal herstelbeleid, accountability voor colonial corporate political crime en gemeenschap mutual aid nodig /

2) Inheemse gemeenschappen strijden al 500 jaar tegen extinctie crisis van scorched earth roof-politiek en hebben de langst trackrecord van biodiversiteit, land en water beschermen en behoren in leiderschap posities te bevinden voor klimaatbeleid /

3) systeemverandering is een proces waar iedereen aan kan bijdragen door solidariteit te versterken en collectief verzet te bouwen tegen roofbouw op de aarde en op elkaar. Dit kunnen we samen blokkeren, weigeren, divesteren, ons blijven informeren, en nonfair-trade de-legitimeren. Daarbij is straatprotest middel om gemeenschap-trots en communicatie op te bouwen. Om vervolgens door te pakken met nieuwe energie en meer saamhorigheid: “No single-issue lives, no single issue struggle. Connect the dots. Together we are stronger!”

Vakgebied: Zeespiegelstijging

Inzicht van expert: Roderik van de Wal

“Het effect van opwarming van de aarde op de zeespiegel gebeurt heel traag, op een tijdschaal van duizenden jaren. Kijk bijvoorbeeld naar het scenario waarin Antarctica volledig smelt, wat een zeespiegelstijging van 58 meter zal veroorzaken - maar dat smelten duurt 10.000 jaar. Dat maakt dat we nu nog geen dramatische stijging zien.

Het vervelende is dat áls je het flink gaat zien, het te laat is om bij te sturen - de tanker ligt op snelheid en is niet zomaar tot stilstand te brengen. We weten daarnaast niet of we nu al op een dusdanig kantelpunt zijn qua opwarming dat een deel van het gesmolten ijs nooit meer terugkomt.”

Roderiks volledige woorden, voor meer inspiratie:

“Zeespiegelstijging is een existentiële bedreiging op sommige plaatsen nu in de pacific en wellicht op termijn (na 2200) in Nederland. Toch zien we geen dramatische stijging nu. De reden is dat de systemen waar we naar kijken die er echt toe doen te weten Antarctica een reactietijd hebben van 10.000 jaar dus voor die 58 meter zeespiegelstijging die in het vat zit in beweging gebracht is duurt wel even, maar dan is het ook te laat om nog wat te doen. De tragiek is dat we dat wellicht pas met zekerheid kunnen vaststellen als het te laat is.

Ik denk niet dat je in dit geval een tipping point in het systeem moet zien als een enorme versnelling in de tijdschaal dus dat die 58 meter plotseling in 100 jaar in de oceaan komt. Het

is wel zo dat het niet onwaarschijnlijk is dat we het tipping point gepasseerd zullen zijn voordat we dat met zekerheid weten. Wellicht zijn we het tipping point voor volledig behoud van Antarctica al gepasseerd. Het tipping point moet je interpreteren als dat het systeem zonder verdere forcering (lees verder klimaatverandering) toch naar een wezenlijk andere toestand zal gaan, zeg een ijskap die 10 meter zeespiegelstijging kleiner zal zijn na verloop van tijd (tijdschaal nog steeds honderden jaren). Dit is op zich al verontrustend genoeg want dat betekent dat als we eerlijk zijn we niet met zekerheid kunnen stellen dat de befaamde 1.5 graden doelstelling afdoende is om onder het tipping-point te blijven”

Vakgebied: Rechtspraak

Inzicht van expert: Hannah Prins

“De transitie naar een duurzame omgang met de planeet kán alleen maar rechtvaardig. Anders kan je het beter niet doen.

Bijvoorbeeld:

Als we onszelf op dezelfde manier willen blijven vervoeren en daarvoor allemaal een elektrische auto kopen, kan dat niet op een rechtvaardige manier. Voor elektrische auto's wordt er veel schaarse materiaal uit mijnen gehaald in kwetsbare gebieden met vaak slechte arbeidsomstandigheden én enorm schadelijke ecologische impact. Dat is uiteindelijk dus niet duurzaam en niet rechtvaardig. Dat is het oude denken en daarmee komen we er niet. Je moet rechtvaardigheid meenemen in de transitie en dus verder denken dan je oude patronen: in plaats van allemaal een elektrische auto, moet je investeren in goed OV en een andere inrichting van steden.”

Vakgebied: Politieke economie

Inzicht van expert: Juliette Alenda-Demoutiez

“We zien in de geschiedenis dat economische groei samengaat met toename in schade aan de natuur, via CO₂ uitstoot, ontbossing en land- & watervervuiling. Dus de natuur lijdt onder de groeiende economie. Het ontkoppelen van economische groei en natuurschade wordt door sommige economen als oplossing genoemd, maar dat blijkt uit gedegen onderzoek een fabel. Simpel gezegd: oneindige economische groei is niet mogelijk op een eindige planeet. Waar we het over moeten hebben in plaats van groei is de verdeling van wat we hebben: toegang voor iedereen tot de basisgoederen en diensten om gelukkig te kunnen zijn, binnen de planetaire grenzen.”

Juliettes volledige woorden, voor meer inspiratie:

“Green growth is a myth and an alternative is needed!

Infinite economic growth is not possible on a finite planet. In order to meet climate targets and maintain the inhabitability of our planet, greenhouse gas emissions must reach net zero by 2050 and biodiversity loss rates must be reversed. We have over 50 years of academic research showing that we simply cannot achieve these socio-ecological imperatives while increasing economic growth.

Throughout history, economic growth and environmental impacts, such as CO₂ emissions, deforestation and water pollution, have been “coupled” (see figure 1). That is to say, as the economy grows, the environment suffers. If we want to bring our carbon emissions to zero, which is necessary to avoid disastrous climate change and keep the growing economy, that means that growth and environmental damage will need to be “decoupled”. Some economists try to argue that our economic growth is decoupling from CO₂ emissions, and that it is getting greener. It is not true and it is a narrow view of the problem. Research shows that these instances of decoupling are either relative, temporary, only applicable to one single environmental factor, not fast enough, or a combination of these. Moreover, our ecological crisis goes beyond CO₂

emissions but includes a multiplicity of planetary boundaries such as biodiversity, drinking water, or use and access to land.

Today, the global economy already produces enough to provide the goods and services necessary for everyone to live a good life. Economic growth is not the same as progress. Progress would be making sure the pressures put on the global environment by human activities remain within the planet’s boundaries, and focusing on distributing our wealth evenly among the global population. This is what degrowth stands for – a society based on cooperation, care, wellbeing, democracy, and solidarity rather than economic growth, competition and exploitation. (...)”

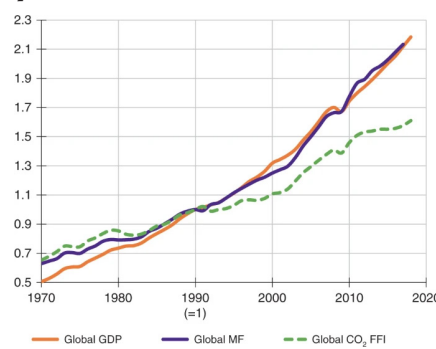

Figure 1: Relative change in main global economic and environmental indicators from 1970 to 2017.

MF stands for Material Footprint, and FFI for Fossil Fuel and Industry